

**ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN
BUCUREȘTI**
Școala doctorală de Finanțe

TEZĂ DE DOCTORAT

Prezentată și susținută public de către autor:
ADRIANA ELENA A.V. PORUMBOIU
(căs. POPA- PORUMBOIU)

Managementul riscului
fiscal

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Petre Brezeanu

Comisia de susținere a tezei de doctorat:

Conf. univ. dr. Țățu Lucian (președinte)	- Academia de Studii Economice din București
Prof. univ. dr. Onofrei Mihaela (referent)	- Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Prof. univ. dr. Roman Angela (referent)	- Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Prof. univ. dr. Ciobanu Radu (referent)	- Academia de Studii Economice din București
Prof. univ. dr. Petre Brezeanu (conducător de doctorat)	- Academia de Studii Economice din București

București, septembrie 2024

Cuprins

REZUMAT	I
SUMMARY	II
INTRODUCERE	1
CAPITOLUL 1. ABORDĂRI TEORETICE REFERITOARE LA RISCUL FISCAL ȘI PRINCIPALELE SURSE DE RISC FISCAL	9
1.1 DISTINCȚIE CONCEPTUALĂ ÎNTRE TERMENII CERTITUDINE-INCERTITUDINE-RISC	9
1.2 CONCEPTUALIZAREA RISCULUI FISCAL	12
1.3 SURSE DE RISC FISCAL	18
1.3.1 Tipologia surselor de risc fiscal	19
1.3.2 Riscuri fiscale generate de managementul datoriei publice: riscul valutar, al ratei de dobândă, de lichiditate, de refinanțare	23
1.3.3 Riscuri fiscale generate de garanții guvernamentale, parteneriate publice-private, credite neperformante, litigii	29
1.3.4 Riscuri fiscale generate de companiile de stat, dezastrele naturale	31
1.3.5 Alte surse de risc fiscal: strategia de prognoză, prețurile mărfurilor, riscuri operaționale, politice	35
CAPITOLUL 2. INSTRUMENTE DE ACOPERIRE A RISCURILOR FISCALE	42
2.1 ASPECTE TEORETICE PRIVIND MANAGEMENTUL RISCURILOR FISCALE	42
2.2 MATRICEA RISCURILOR FISCALE: PASIVE DIRECTE ȘI CONTINGENTE, EXPLICITE ȘI IMPLICITE. MATRICEA DE SIGURANȚĂ FISCALĂ	45
2.3 SEMNIFICAȚIA ȘI ROLUL CONFORMĂRII FISCALE	49
2.4 ROLUL INSTITUȚIILOR FISCALE INDEPENDENTE	59
2.5 SPAȚIUL FISCAL - INSTRUMENT PREVENTIV DE ACOPERIRE A RISCURILOR FISCALE	66
CAPITOLUL 3. ABORDARE EMPIRICĂ PRIVIND CUANTIFICAREA RISCULUI FISCAL ÎN STATELE UNIUNII EUROPENE	72
3.1 INCURSIUNE TEORETICĂ ASUPRA VARIAȚIEI SOLDULUI BUGETAR ȘI JUSTIFICAREA ALEGERII INDICATORULUI	72
3.2 METODOLOGIA DE CERCETARE ȘI DESCRIEREA DATELOR UTILIZATE	76
3.3 REZULTATE EMPIRICE – FOLOSIREA MODELULUI REGRESIV LINIAR ȘI NELINIAR, INTRODUCEREA DE VARIABILE DUMMY	85
3.4 REZULTATE EMPIRICE – FOLOSIREA VECTORULUI CU AUTOCORECȚIE, FUNCȚIA DE IMPULS-RĂSPUNS, DESCOMPUNEREA VARIANȚEI ERORII DE PROGNOZĂ	93
3.5 CONCLUZII	104

CAPITOLUL 4. STUDIU EMPIRIC PRIVIND APRECIEREA RISCULUI FISCAL AL STATELOR UNIUNII EUROPENE ÎN CONTEXTUL SUSTENABILITĂȚII	108
4.1 FUNCȚIA DE RĂSPUNS FISCAL ȘI JUSTIFICAREA ALEGERII INSTRUMENTULUI DE MĂSURĂ.....	108
4.2 METODOLOGIA DE CERCETARE ȘI DESCRIEREA DATELOR UTILIZATE.....	119
4.3 REZULTATE EMPIRICE – TESTAREA MODELULUI REGRESIV LINIAR ȘI INTRODUCEREA DE VARIABILE DUMMY	125
4.4 REZULTATE EMPIRICE – TESTAREA MODELULUI REGRESIV NELINIAR ȘI APRECIEREA SUSTENABILITĂȚII FINANȚELOR PUBLICE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ.....	129
4.5 EVALUAREA RISCULUI DE „OBOSEALĂ FISCALĂ” LA NIVELUL STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE	132
4.6 CONCLUZII	138
CONCLUZII FINALE ȘI DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE.....	141
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	146
LISTA TABELELOR.....	167
LISTA FIGURILOR ȘI A GRAFICELOR	168
LISTA ANEXELOR.....	169
ANEXA 1 – EVOLUȚIA SOLDULUI PRIMAR (LINIE ROȘIE) ȘI A DATORIEI GUVERNAMENTALE (LINIE ALBASTRĂ) PENTRU STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE (2007-2022)	170
ANEXA 2 – BAZA DE DATE CONSTRUITĂ ȘI UTILIZATĂ ÎN ANALIZA EMPIRICĂ DIN CADRUL CAPITOLULUI 3	172
ANEXA 3 - BAZA DE DATE CONSTRUITĂ ȘI UTILIZATĂ ÎN ANALIZA EMPIRICĂ DIN CADRUL CAPITOLULUI 4	186

REZUMAT

Diversificarea vulnerabilităților cu care se confruntă guvernele în realizarea obiectivelor de stabilitate și sustenabilitate fiscală coincide cu riscurile fiscale prezente la nivel macroeconomic. Riscurile fiscale cuprind factorii care determină creșteri neașteptate ale cheltuielilor publice și/sau diminuări neprevăzute ale veniturilor publice și care conduc mai apoi la deviații ale rezultatelor fiscale. Sursele de risc fiscal sunt numeroase și variază de la un stat la altul, însă un element comun al acestora este capacitatea de a afecta balanța fiscală pe termen scurt și mediu, sau chiar sustenabilitatea fiscal-bugetară pe termen lung.

Demersul științific al prezentei teze de doctorat a vizat aprofundarea conceptelor teoretice referitoare la managementul riscului fiscal, urmată de dezvoltarea unor modele econometrice pentru a cuantifica riscul fiscal și a aprecia din această perspectivă sustenabilitatea statelor membre ale Uniunii Europene. Cercetarea științifică a presupus în egală măsură prezentarea unor instrumente și măsuri specifice prin care se poate realiza efectiv managementul riscului fiscal, așa cum reies din articole de specialitate și activitatea guvernamentală. În ceea ce privește studiile aplicative, soldul bugetar și soldul bugetar primar sunt propuși ca indicatori de măsurare a riscului fiscal, alături de variabile independente macroeconomice și instituționale. Soldul bugetar are capacitatea de a prezenta efectul prezenței riscurilor fiscale pe termen scurt prin analizarea poziției fiscale a guvernelor, în timp ce soldul primar arată dacă guvernele își concep un răspuns față de schimbările variabilelor macroeconomice în vederea menținerii sustenabilității finanțelor publice.

Rezultatele empirice ale analizei focusate pe Uniunea Europeană (2007-2022) arată că nivelul produsului intern brut per capita este cea mai relevantă variabilă care evoluează în același sens cu soldul bugetar, care are capacitatea de a reduce impactul riscurilor fiscale și de a permite construirea unui spațiu fiscal necesar guvernelor. Când despre răspunsul soldului primar, ajustarea acestuia în funcție de datoria guvernamentală și deviația PIB arată că finanțele publice ale Uniunii Europene sunt sustenabile. Valorile în creștere ale soldurilor primare necesare viitoarelor plăți a dobânzilor arată însă că 15 dintre statele Uniunii Europene prezintă risc de „oboseală fiscală”.

Cuvinte-cheie: risc fiscal, managementul riscului fiscal, sold bugetar, sold bugetar primar, funcția de răspuns fiscal, sustenabilitate fiscal-bugetară.